

SZÉPIRODALMI

FIGYELEŐ.

17-ik szám.

Szerkesztői szállás,

hová a lap szellemi részét illető küldemények utasítandók: Üllői-ut és 3 pipa-utca sarkán 11-ik szám.

Megjelenik e lap csütörtökön.

Előfizetés helyben házhoz bordva, vidéken postai szétküldéssel, *félévre 5 ft. egész évre 10 ft.*

Kiadó hivatal,

hová az előfizetési pénzek s minden a lap anyagi részét illető dolgok utasítandók: Egyetem-utca 4-ik szám.

GOETHE ÉS SHAKESPEARE.

(Folytatás.)

Meister Wilhelm regény a szó teljes értelmében, és a maga nemében első. Csodálói ezt az újabb társadalom egyetlen képnymatának nevezik, mintha más regényekben, pl. a Scott Walteréiban csak öltözékek és külviszonyok, itt ellenben az élet lelke forogna szóban. Mindaz, ki mélyebb értelmébe hatolni képes, bámuló gyönyörrel olvassa e könyvet. Némelyek Hamlet fölé helyezik. A jelen századnak egyik műve sem közelít ehhez öszhangzó kedvességre nézve; egyik sem annyira új, annyira lélekhódító; egyik sem ajándékozza meg az olvasót akkora bőséggel a megdönthetetlen gondolatoknak, — s oly helyes nézetekkel az élet, szokások és jellemek felől. Hány páratlan intést nem ad az életfolyamatra nézve! mily sok meglepő pillantást nem nyújt fensőbb világokba! — és sehol nyoma sincs az élettelen szónokiasságnak. Oly könyv, mely a szellemes ifjak ujságvágyát lehető magasra fokozza, azonban nagyon kevés mértékben elégíti ki. Könnyű olvasmányok kedvelői, kik gyönyörüket abban találják, mit egy izgatató ármány-szövedék nyújt, nagyon csatlakozva érzik magukat ezen olvasmány által. Másfelől azoknak is okuk van panasza, kik azon reménnyel veszik kezökbe, hogy abban egy hősnak nagyszerű történetét fogják találni, kit sok küzdései- és nélkülözéseiért végre kiérdemelt babér fog ékíteni. — Közelebről egy angol regény állt előttünk, mely egy jövődő korszak reményeit megfestesíteni ígérkezik, s melynek föladata: fölfejtteni az ifju angolhon pártolónak poli-

tikai reményeit. Ebben az erénynek egyetlen jutalma: szék a parlamentben és párság. — Goethe regényének záradéka ép oly békés, mint erkölcsstelen. Sand György az ő *Consuelójában* s annak folytatásában hübb és méltóbb képet körvonalozott. Elbeszélése folytán a hős és hősnő jelleme oly mérvben fejlenek ki, hogy a miatt a szokásos főrangú létnek törekeny sakhtáblája megrozzan; sorsosinak társaságát és szokásait mindkettő odahagyja; vagyonukat elveszítik és magas eszmék s nagy társadalmi czélok szolgálivá válnak, mig nem a hős központja és forrása lesz egy oly szövetségnek, mely az emberiséget a legnemesebb javakban kívánja részesíteni. Ha egykori nevének és címével szólittatják, többé nem is felel. Azoknak hangzása ránézve idegen és messze-távol. „Csak ember vagyok, — mondja, — az emberekért élek és munkállok, és ezt nélkülözéssel s a legnagyobb áldozattal ohajtom tenni.“

Ellenben Goethe hősnének oly sok gyengeségei és tisztatlanságai vannak, oly rossz társaságokban fordul meg, hogy e miatt a komoly, józan angol közönség kevés örömet talált a könyv lefordításában. Mindamellett csordultig van az bölcseséggel, világ- és törvény-ismerettel; személyei oly híven és gyöngédséggel vannak rajzolva, oly kevés tollvonással, egy fölösleges szó nélkül, — s a könyv folyton annyira új és ki-nem-mérülő, hogy azt a maga útján haladni engedjük, s meg kell elégednünk annyi hasznot vonni belőle, mennyire képesek vagyunk,

azon biztos érzetben, hogy hatásának korszakát csak most kezdette meg, és még millió olvasónak fog szolgálatot tenni.

E könyv tartalma: átmenet a néposztályból a fensőbb osztályba, mindkét szót a legnemesebb értelemben véve. És ezen átmenet nem csúszva-mászva történik, hanem egészen tárt ajtóval. Önelhatározás és jellemtulajdonok következtében lesz meg az átalakulás; az új kör, melybe Meister Wilhelm lép, létező valósággá lesz a főrangúaknak józan gondolkodás módja és becsületessége által. — Nemes ifjú lélek nem képes kivonni magát azon varázs benyomás alól, melyet rá e kézzel foghatóan rajzolt állapotoknak gyakorolniuk kell. Ebben rejlik az ok, hogy mért van e könyvnek a legnagyobb mérvben tüzelő és bátorító hatása. A lángoló és szent Novalis egészen újdonszerű és prózai terméknek nevezi ezt, melyben a regényiesség egészen meg van semmisítve, valamint a természet költészete is: a csodás. A könyv merőben mindennapi események körül forog; nem egyéb, mint a polgári háziasság történelme költemény alakban. Minden csodás szándékosan úgy van feltüntetve, mint képzelődés, mint rajongó álmodozás. — Mégis, ugyanezen Novalis, mi nagyon jellemző, majd visszatért e könyvhöz, mit elébb ily módon utasított el, — s kedvenc olvasmánya haláláig az maradt.

Főleg egy sajátság, mi az egész német fajnak tulajdona, teszi Goethét úgy a francia mint az angol közönség előtt feltűnő jelenséggé, t. i. nála benső valóságon alapszik minden. Angliában és Amériában méltányolják az észtehetséget, de megelégszenek azzal, ha az, egyik vagy másik párt mellett vagy ellen, meggyőződése szerint munkálkodik. Franciaországban az olvasó már el van ragadtatva, ha csillogó gondolatokat lát, nem kérdezve, hogy mi célra vannak irányozva. És ezen országokban az észtehető férfiak irnak is mindent, mire képességük van. Ha a mit irnak, az értelmes olvasót érdekli s az illem ellen nem vét, meg vannak velök elégedve. Hisz az ily olvasmányok által sok élet-űr betelik, sok óra kellemmel és haszonnal múlik. — A német szellem nem bir sem a francia élnökségével, sem a gyakorlatira irányzott értelmes-

ségével az angolnak, sem az amerikainak kalandosságával, — hanem ezek helyett egy nemével az őszinte becsületességnek, mely a dolgoknak fölszínén soha meg nem áll, hanem újra meg újra visszatér e fő kérdésre: „hová akar irányulni a dolog?“ — A német közönség azt kívánja az írótól, hogy tárgyánál maradjon, s a felől egyszerűen mondja ki magát. — „Benső ösztön létezik valakiben? Jól van! Lássuk, mi érdeken lép föl? Mi véleménye az írónak? honnan vette s hová czéloz gondolataival?“

Csupán észtehetség nem teszi az író. Férfinak kell az írott könyv mögött állani, oly személyiségnek, ki születése és állása által biztosítékot nyújtson a tan iránt, melyet fölállít; ki azért áll ott a hol, hogy a dolgokat lássa s azokat becsük szerint, nem más tekintetből, ítélje meg, s ezért nem egyebet, mint magát a dolgot adja. Ha ma nem sikerül neki eltalálni az illő szót, úgy a tárgy függőben marad; holnap jobban fog az előtte nyilvánulni. A teher, mi lelkén nehezkedik, az igaznak terhe, nyilvánulhatás után vágyik. Kisebb-nagyobb mértékben érzi magát képesnek erre. Főadata, hivatása a világgal szemben ez: „belátni az eseményeket és közzé tenni azokat.“ Mi nagy dolog, ha elsikamlík, ha dadog, ha hangja darabos vagy visító, ha módja és hasonlatai nem találók. Ha igazán hivatva van, meg fogja végre találni a módot, hasonlatokat és hangzatosságot. Ha némán jött volna is világra, végre mégis kimondaná magát. — De ha nem rejlik ily isten szózata a férfiban, mi haszon, ha még oly ügyesen, folyékonnyon, ragyogóan tud is beszélni?

Valamely nyilatkozat ereje attól függ, ha vajon azt valódi férfi tette-e, vagy nem. A tudományos folyóiratokban, a befolyásos ujságokban nem látok személyt, csak egy felelőség nélküli árnyat, rendesen egy részvénytársulatnak vagy érzület nélküli embernek szózatát, ki anonym álarca alatt, magát valaminek adni kívánja. Ellenben valódi könyvnek mindenik tétele által egy derék, elhatározott férfival nézek szembe, kinek erejétől és döböntő hatalmától minden szó áradoz. A hová ő vonást, vagy pontot tesz, ott azok élnek, s a mit irt, athlétaileg és viadalkészen áll, — előre nyomul és hosszú étellel néz szembe.

Angolhonban és Amérikában alaposan értheti valaki a görög és latin költészetet, a nélkül, hogy legkevesebb költőiség legyen benne, a nélkül, hogy lelkesültséget érezzen, úgy hogy a ki Plátonnal vagy Proklussal éveken át foglalkozott, ez által még nem támasztja azon föltételt, hogy hősi eszményi nézletei volnának, s hogy megvetője lenne azon módnak és szokásoknak, melyekkel városok- és társaságokban közlekedni szokás. Ellenben a németek e tekintetben nevetségig jóhiszemmel vannak eltelve. A tanuló, miután a tantermet régen odahagyta, még mindig azon rágódik, mit abban hallott, — s maga a tanár sem bír szabadulni azon eszmétől, hogy a bölselem igazságai egyenesen alkalmazhatók Berlinre vagy Münchenre. Ez a mély komolyság, melylyel tanulmányaikat üzik, képesekké teszi őket: keresztül nézni oly férfiakat is, kik jóval tehetségesebbek mint ők.

Ez okon a fensőbb társalgásban szokásos megkülönböztetési fogalmak mind német eredetűek. Míg az éles elmék- és tudományosságukért kitüntetéssel emlegetett angolok és francziák tanulmányukat és hivatásukat bizonyos fölületességgel nézik, és személyes jellemök azzal, a mit tanulmányoztak, és azon móddal, melylyel azok től nyilatkoznak, nem a legmélyebb összhangzatban áll: Goethe, a német faj feje és lelke, nem azért szól, mert észtehetsége van, hanem, mert az ő lelkében a valóság sugarai öszpontosulva vannak és abból kivilágolnak. Bölcs ő a legnagyobb mértékben, ha bölcsesége gyakran el van is fátyolozva észtehetsége által. Bármily jeles a mit mond, szeme mindig valami még jelesben csüng. A legnagyobb mérvben újságvágyóvá tesz, s azon félelmet támasztó függetlensége van, mi az igazzal közlekedésből származik. Figyeld szavát, vagy fordulj el attól, a tény marad úgy, a mint ő mondta. És az író iránti érdekléttséged nem szorítkozik csak arra, mit elbeszél. Nem fogod őt feledni, miután föladatának dicséretesen megfelelt, mint feleded a kenyérsütőt, mihelyt pénzedre átadta kenyerét: sőt a tett munka legkisebb része az ő lényének. Az örök szellem, mely a mindenséget alkotja, e férfiba mélyebben bocsátkozott, mint bárki másba. Azt nem mondhatom, hogy

Goethe a legfensőbb magasságot elérte, melyről a nemtő (Megváltó) mondotta a népnek, hogy magát a legfensőbb egységnek áldozatul adja. Ő nem képes akarataról lemondani, ha tán annak az erkölcsi érzet ellene szól is. Vannak költeményben nemes hangok, mint milyeket ő valaha megzendített. Vannak tehetségre szegényebb írók, de zengeményük tisztább, s az övénel nagyobb mértékben ragadja meg a lelket. — Goethe soha sem lehet szeretett barátja az embereknek. Ő nem csak hódol az igaznak, hanem hódol azért, mert önképzésére eszközül használja. Célja: meghódítani az öszszes természetet. A mindent felölelő igazságot tüzte ki zsákmány-célul; oly férfi akar lenni, kit többé misem bánt, misem szed rá, misem döbbsent meg. Szolgorteljében csak maga ad magának parancsokat; önként lemond az elérhetlenről, s csak ezen kérdést intézi az emberekhez: „Mit tanulhatok tőletek?“ Minden birtokot ezen egy mérték szerint becsül: rangot, kiváltságot, vagyont, időt és önmagát. — Ő a fejlődés mintaképe; mükedvelő mindenik müvészet- és tudományágban, minden esemény körül; müvészi, de nem müvész, eszményi, de nem eszményítő. Semmi nincs, mit tudni neki joga nem volna; nincs fegyver a mindent felkaroló genius fegyvertárában, melyet forgatni nem tudna, de mindig azon határozott figyeltetéssel, hogy a kezében lévő fegyverről senki pillanatig se következtessen az ő egyediségére. Ő fényvonalat huzott minden esemény alá; kivonta azt maga és legbecsebb birtoka közt is. Előtte misem maradt titok, rejtély; a rejlő démonok ültek ecsetének, valamint azon szentek is, kik a démonokat elismerték, — és a természet fölötti elemek előtte testes alakokká lettek. — Szerinte a vallásos buzgóság magában nem cél, hanem eszköz, hogy az által a legtisztább belnyugalom létre jöjjon. — Még bámulatosb ő azon mód által, melylyel a szép müvészet mezején minden titokba behatott. Mint Cicero az öszszeesküvés fölfedezésére nőket, úgy ő saját hajlamait használta a müvészet titkainak kikémlésére. — Ellenségeskedései nem voltak. De ellenségéül néz, ha ezen föltét alatt valami olyannak tudására juttatod, mit, mint baráttól, meg nem tudhatott: ha mingyárt nyereménye nem

egyéb lenne is, mint azon tapasztalat, melylyel őt romlásodnak szemlélete gazdagítani fogná. Ám lépj föl ellene mint ellenség! szívesen fogad, — de mint magas értelemben vett ellenség. Ő képtelen valamit gyűlölni; arra ideje igen drága. Hol összes természese-

te más-valakiének gyökeres különbségével összeütközésbe jön, ott kész a viadalra, de olyanra, mint királyok közt szokott lenni, kik méltósággal forgatják a kardot, országok érdekében.

(Folytatjuk.)

BELIRODALOM.

AZ EMBER TRAGÉDIÁJA. Drámai költemény. Irta Madách Imre. Kiadta a Kisfaludy-társaság. (Folytatás.)

II.

Igyekezünk ezen, ismételjük, kedvünk elleni vázlatban (mert ily vázlatok a szellemet akarnák előtérbe tüntetni s rendesen épen a szellem finomabb lüktetése vész el bennök) a főbb mozzanatokot emelni ki, melyekben az *Ember tragédiájának* alapeszméje érezhető. S ha ez igyekezetünk csak valamennyire sikerült is, olvasónk tisztában van az iránt, hogy e költemény conceptiója nemcsak szerencsés, de valóban nagyszerű, mennyiben az emberi szellem legmélyebb megoldásu kérdései körül forog, s valódi tragicum erejével bír.

Mi az elsőt illeti: az *Ember tragédiája*, az ember egész sorsát, történelmét, léte czélját öleli fel, és pedig nem a könnyelműség felületességével, hanem annak mélyébe hatolva. Mit a vallás s a szent könyvek, kijelentésben és látásban — mint tételt állítanak fel s mint kérdést oldogatnak; mit a bölcsészet mint feladatot ismer, mint fejtegetési tárgyat elfogad s mint végeredményt keres: — a bűn és tulajdonítás, az akarat és végzet, az emberi vágy, törekvés — és a körülmények kimenetele s a csalódás, az erkölcsi ember által föl vett s föl nem vehető elemek összeütközése — im e szirteken hányódik s fordul le az *Ember tragédiája*. Az ember létének, akár mint veszszük, nem czélja a küzdés, de pályájának oly természetes járuléka s a meddig lát oly elmaradhatlan tőle, — hogy utolsó mozzanatul s így czélul — ép azon küzdelem tünik előtte fel, mely kiindulási pontja s folytonos kísérője vala. És ha az esetet, a mint kell s egyedül lehet, csak allegorikai mythosznak tekintjük is, ha nem látunk benne egyebet, mint az ember természetes küzdelmét isten akaratával s a kötelességgel, — azt minden bölcsészetnek el kell ismernie, hogy a „régí történetet, mely mindig új marad“ — tökélyesben, találóbban nem lehetne érzékitni, mint azt Mózes, vagy inkább a hagyomány — a monda, ez a minden költészet első s legmélyebb forrása tevé. Ezer változtatban

ez ismétlődik az *Ember tragédiájában*, — ama nagyot, a valót értjük, melynek ez a kicsiny tüköre. Ez a küzdés; — a történelem és az élet, nagyban kicsinyben: — a milliókban s az egyes szívében. S hogy e küzdés ezerszer ismétlődik s mégis újra kezdődik, — hogy a tanulság mindig megjő s mindig elmarad, hogy első jelenete mindig remény, ábránd, lelkesülés — s az utolsó mindig csalódás, kiábrándulás s lehangoltság, — hogy a harc kezdetén mindig van erő s végére soha sem marad, — im épen ez benne a — tragédia!

Mondtuk, hogy ez a történelem, a milliókban s az egyes szívében; az *Ember tragédiájának* conceptióját épen az teszi nagyszerűvé, hogy írója a világtörténelem óriási keretébe az emberi szív valódi képét tudja illeszteni. A világtörténet fordulópontjain látjuk állani az embert, kit azért mivel az összes faj egyénítése, nevez Ádámnak minde-nütt; a nép baromiségának s az egyes erószakuralmának korát, éles ellentétben, a demokratia nemes de hiu küzdelmei, — ezt a gyönyör és romlottság rothadása, — ezt a hit rajongásai, — ezt a tudomány hideg skeepise, — ezt a forradalom vér-vihara, — ezt az anyagiság torzsalkodása, — ezt a közérdek ábrándvilága követi, váltja fel; megannyi fordulópont az ember életében, megannyi ellen-mondás törekvéseiben — de az ember mindannyiban ember marad, egyénileg más-más árnyalattal, de ugyanazon családi hasonlatosság szembetűnő vonásaival. Nem félünk azt mondani, hogy költőnk a világtörténelmet, lényegében, valódi bölcsész eszmemélységével fogta fel, — de szintugy el kell ismernünk, hogy az emberi természet felfogásában nem kisebb pszichológiával járt el. Az előtüntetett képek, összefüggő sorozatukban, a történelem szellenének való kinyomatát adják előnkbe, és mind kiválasztásukhoz, mind jelentőségükhöz alig férhet gáncs; de mint egyes képek, egyenként szintoly igazán s mély értelemmel mutatják az ember belső világának különböző oldalait. S innen foly ki az *Ember tragédiájának* egyik, az egész mű minden változásain átvonuló nagyszerű eszméje. *Az egyén viszonya ez, az egészhez*: összes fajához, melynek csak közös alapsaját-

ságait tünteti föl különböző árnyalatokban, korához s a társadalomhoz, melyben él, s melyet ha vezetni vél is, csak vezettetik általa. Az egyén küzdelme: érvényre jutni — megtörik az erős ellenében, mint Lucifer mondja:

Hiu törekvés. Mert egyént sohsem
Hozandsz érvényre a kor ellenében . .
Kiket nagyoknak mond a krónika,
Mind az, ki hat: megérté századát,
De nem szülé az új fogalmakat.

S mind e mellett az egyén tovább küzd jogáért. Az egésznek és az egyénnek e folytonos küzdelme — mind nagyban mind a részletekben, következetesen van fölfogva az Ember tragédiájában.

Körülbelöl szint' ezen összeállítást tehetjük a mű tragikai ereje körül, egészben s részleteiben. A mi az egyes jeleneteket tragikaivá teszi, a küzdelem, mely győzelemre nem vezet, mert iránya ferde, vagy csak ábránd; — az elkedvetlenedés, mely a leghöbbsen ölelt eszmék utáni rajongást természetesen követi; — e nemes természet, mely teljes részvétünket tévedései közt is bírja s ez örök tévedés, mely az inga természeti törvénye szerint a középponton innenről mindig a középponton túlra vetődik, s tulságból tulságba önmagát lendíti; — az egyes jelenetekben mindig ismétlődő eme tragicum oly sorozatot tart, mely az egészet, mint egészet, hasonló érdek s hasonló kimenetel körül csoportosítja. A tragicum e valódiságát — nem rontja le, mint tán első tekintetre látszik, — azon körülmény, hogy az egész álomban történik, melyet ébredés követ. Mert ez álom a valódiság egész öntudatával találkozik bennünk, s a végső felébredés nem egyéb, mint az egyes jelenetek átmeneteinek ismétlődése nagyban, mert, mint mondók már: a tragédia csak azért végződik, hogy a tragédia kezdődjék; az ébredés nem nyomja az álomra a valótlanság bélyegét; — s az első lépés, mit Ádám ébredése után tesz, igazolja álmait. Ébren ugyanaz, a ki álmában volt: a rajongó bátorsággal kezdő, a lehangoztalt végző — ember. Ádám minden egyes alakja — tragicus személy, sőt mondhatjuk, jogosult arra, hogy tragédia hőse legyen; de mindeniknél tragikusabb maga Ádám, egészben. Esete a paradicsomban; daczolása a paradicsomon kívül foglalt területen; vágya hogy jövőjét, küzdelmei célját, végét lássa, s istennel szemben maga dönthesse el, méltó-e küzdeni, méltó-e élni? elszakadása a földről, s vakmerő akarata, hogy e portekét kirúgja lába alól és dacoljon a föld szellemével (a természet erőivel); végre ébredése után, öngyilkossági szándéka, ismét csupa daczból isten ellen, rögtön legyőzetése: im összes jelleme tragicusának elemei. Hosszúra nyulna, egyes alakjai mindenikének tragikai összeütközéseit elemezni, s a mily mélyen valódiak, épen oly szembeötlők s könnyen feltalálhatók azok különben is; mind az-

által szabad legyen egy pár ily alakot megvilágítanunk. Azokat választjuk, hol leginkább cselekvően áll hősünk, hol a tragicum egyszerűsége legdrámaibb is. E czélra Sergiolus és Danton alakjait vesszük elé, a hatodik és hetedik színben.

Sergiolus, a kéjencz, midőn legmohóbban isz-sza a gyönyört s minden tekintet nélkül pazarol vért, bort, pénzt s lelkét: érzi, hogy mámora csak részegség, nem boldogság, s szomja eltompitva de eloltva nincs.

Miért is vonz az a kéj, Tantalusként,
Ha Herculesnek ereje hiányzik,
Ha Proteusként nem változhatunk —
S egy megvetett rab, kínos hét után,
Oly órát élvez, melyet hasztalan
Ohajt ura? Vagy a gyönyör csak egy
Ital viz-e hát a meglankadottnak,
S annak halál, ki habjaiba dül?

Az irigység mellett, melylyel a szerelem adta gyönyört kín után s annál teljesben élvező nyomorult rabszolgát tekintti, — igen jól jó ki az egész sivár gyönyörvadászatot lerontó bölcs tanulság, hogy az enyhítő hab s eltemető ár egy és ugyan azon forrás. De ő könnyen fogad Juliájára, egy paripa ellen, s alig örül midőn megnyeri. A ledér dalok már nem hatnak rá, s szinte örvend, hogy kedvese nem akar énekelni mint a többiek. A sejtő szó, melyet ez melán ejt ki, egyszerre szíven találja — s a gyönyört mindjárt ellöki magától. A megfeszített rajongók (keresztyének) jaja velejébe hat s nem tudja miért. Péter apostol beszédére első érzése, hogy megtérni késő s a lélek halála csüggesztőbb mindennél, — s a második, hogy meg kell térnie s még élhet. Társai közt ő volt az első, ő az egyedüli, ki a gyönyör ürességét érezte — s ő az utolsó a ki megtér; ez az erősebben küzdő lélek természetében fekszik. S hogy küzdelme ily szűk keretben részletes kifejezést nem találhat: az nem hiba; mint egy gyúpontra össze vont sugarak, annál égetőbben nyilatkozik a lelkét egész erővel megkapó új eszme:

Oh, ha él az isten,
Ha gondja van ránk és hatalma rajtunk,
Uj népet hozzon s új eszmet világra;
Amazt, a korcsba jobb vért önteni,
Ezt, a nemesnek hogy legyen köre
Magosra törni. Erzem, elkopott mind
Mi a mienk volt, — s ujat létre hozni
Erőnk kevés. Hallgass meg, istenem.

Danton jelenete elején, egész bátorsággal, a meggyőződés teljes erejével, hirdeti a forradalom tanait. Következő kiábrándulásának még semmi jelét nem látjuk rajta. De midőn a harc s vér jeleneteinek hire árnyát veti lelkére: akkor érzi s kimondja, hogy az ellenség nem a batárokon van, hanem magukban a forradalom vezéreiben, — teremtményeiben. S még most sem sejt, hogy még bennebb — magában a forradalomban, annak téveszméiben s látszólagos egyenlősége alatt óriási

igazságtalanságában, a szabadság álarca alá rejtőző iszonyu zsarnokságban. Hamar föl fog világosulni. A nadrágtalan atyafiak egy ifju marquist s ennek nővérét hurcolják Danton elébe. A marquisban erősebb a meggyőződés, daczosabb a büszkeség, mintsem a forradalom nyomása, sőt a guillotine féelme előtt is meghajoljon. Danton látja, hogy az elvek egyedárussága nem övék. A mellett szerelemre gyúl az úrhölgy nemes finom alakja iránt. De az büszkébb mint ő maga, s szentebb, mintsem véres kézzel érinteni lehessen. Egy sohaj s egy sikoltás nélkül hal meg. Mindez elég, hogy Danton saját ereje s elvei iránt meg-ingattassék hitében. A nép undok leánya, a vér-ittas nőfarkas, iszonyu ellentétet s mégis oly

csodás hasonlatot mutat neki az elvérzett nemes leányhoz.

Azon vonások, természet és beszéd,
Minden, — csak egy kicsinyke semmisség,
A mit leírni sem lehet, hiányzik,
S minő egészen más lón az egész!
Azt nem birhattam, védte glóriája —
Ettől pokolnak gőze undorít el!

Ily kiábrándító tapasztalás után, nem fáj a lépés, a vérpadra fel. Ki annyit ölt, megérdemli, hogy a nyaktiló szegje el fejét, — s kit meggyilkolnak, megjósolja, hogy gyilkosai is mihamar követni fogják.

SZÁSZ KÁROLY.

(Folytatjuk.)

K Ü L I R O D A L O M.

EGY OLASZ KÖLTŐ SZENVEDÉSEI *).

Tisza Kálmán barátomnak, köszönet gyanánt.

Olaszország nemzeti kormánya szünet nélkül munkálodik az egység óriás művének létesítésén. A századokon át mégbénített, szétszaggatott nemzettest részeit szerves államegészbe újból összeforrasztani tör minden olasz honfikebel. Munkáságra van fölszólítva a classicismus hazájában minden erőparány. A százados szibbadság megszüntetésén közremunkál az európai diplomácia egy igen életdús eleme.

Ily jelenségek, — az európai szabadelvűség gyakorlati colossalis lendületének eme megható látományán méltán gyúl föl az olaszügy barátainak is kebelében a visszaemlékezés azon eszme-harzosokra, kik a közértelmiség száműzetésének ideje alatt a tevékenységi térről, — az általános nemzeti élet dermedtségének óráiban, mint jobb jövő apostolai, látnokias szellemű honfiak — a vigasz szavát, a bátorítás malasztos ígéit hullatták a nagy sebire — s reményeikben élve, bátorító szózataikkal átzengették Olaszhon vidékeit az alpe-sektől a siciliai Pharusig.

Míg a közországglászat s politikai-összelet ténen pitymallani is alig kezdett, — Florencz, Nápoly, Turin s Milánó föllángoló örtüzek, tengerparti óvlángok valának a révhez iparkodóknak. Mint a nemzeti ügy, hazaszeretet delejtelepei működtek értelmiségi s irodalmi erőikkel, hogy a nemzeti élet jelképe, a körzetes villanyos kapocs meg ne merevüljön.

*) Források: Epistolario di Giacomo Leopardi. Firenze 2. V. — Leopardi et sa correspondance par Charles Mazade. R. d. d. M. 1861. — Etude sur le poète Leopardi par Saint-Beuve 1844.

A tényleges közértelmiségi s irodalmi élet erődús nyilatkozványai hangosan, Európára szólólág harsogák, hogy Olaszország nincs betemetve az 1814. szerződés földirati fogalmai közzé, — de lassan gyártja s örök munkásságban, földalatti erők természetekint, mivel a nagy cél elérésére igényelt elemeket.

Mielőtt Olaszthonban az egység, mint állam-eszme, a nemzeti egyetemes akarat paizsa alatt érvényesülésért tettleges erőforrásra nyújtott alkalmat, — létezett már az, mint eszmeburok, az értelmiség s irodalom száz és százrétű régióiban. Mialatt Manzoni „Promessi sposi“-jában, Silvicó „Fogságom órái“-ban, Florenczben Niccolini s Giusti szomorujátékaikkal, Balbo gróf Turinban, Carlo Troga Nápolyban a történelem problémáinak fejtegetéseiben kimondák, s a közpolgárisodás európai mozzanatú előmozdítása egyik tényezőül állíták fel az egységes olasz-eszmét — azalatt a tettlegesült közohaj látnokias elősejtője, Leopardi gróf, — az anconai remeteköltő — világhírű canzoneiban zengé az eszme fájdalma, — kinos multját, — vajadásait, — eljövendő dicsőségét. Elmondá zengeményeiben — hogy ő lombárdokat, toscaniakat, — s egyházi állam alattvalóit nem ismer — de Olaszország fiait csupán. És hogy szózata nem volt a nyárspolgári tűzhely-imádás, — a sok helyen szokásos Dorffthurm-patriotismus megénekölője — mutatja eszmei vértanúsága. Ha más költők műveiből egy élet- s belső kedélyvilág alakjai az alanyias színűntet sokszor gyönyörű változatosságával jelennek meg — úgy Leopardinál az örök emésztődés, tévesztett életirány fölötti fájdalmanak betetőzése a honfibr.

Az eszmeileg egységes Olaszország érintet-

tem gondolkozásu polgárai közé tartozott tehát Leopardi, a találékony nyelvész, kérlelhetlen moralista s szenvedélyesen szomorú költő. Amaz irodalomban, mely erkölcsi kötelékkint fűzi össze a félszigetet a modern világgal, de melyet egyelőre összes munkásságával háttérbe nyom az események rohama, amaz irodalomban, mondom, vannak kifejezettebb, jellegzettebb alakok; de elragadóbb eredetiséget, mint ezen éveire fiatal, de lelkileg roncsolt, a szellem minden tusáiban megtört szerencsétlen lángészé, — bizonyára találni nem fogunk. Fiatalsága erőteljében, im, a fájdalom vértanuja, a csalódások, áldozata azon költők egyike, kik élő, egykoru ivadékok számára megírták a mélabú s örök belgyász nagy költeményét. Tudom, hogy elmúlt az idő, melyben e költemény minden szív húrjait lázas izgatottságba hozta. Az erkölcsi világnak ép úgy megvannak idényei, mint a physikainak. A mi századunk sokkal ténylegesebb, semhogy az álmadozó költői lélek fellegeig fölmelkedni tudna, vagy akarna.

Századunk távol van attól, hogy egyéni — de talán általános értékű s foglalatú — belső kinok s fájdalmak költői elzengésében egyebet lásson a képzelem bölcsődalánál. Ha Werther korunkban élt volna, — nem végzi be szenvedélyekben kinlódva eltöltött pályáját öngyilkossággal, melyet a szerelem hagyása is egy eszelősnél indokolhat csupán. Voltak idők, midőn egy René, Childe-Harold, Werther, Obermann, Ortis, — mint ugyanazon alapszinezetű, öngyilkosságig tülhajtott mélabú költői eszményítései, reszketésbe, a szájalom borzongásába hozták a sziveket. S lám, ezen költői conceptiók nem merőben beteges s álomhüvelyező agy teremtményei valának, mely a realitás s életjózanság egyensúlyából kivettette, örök himbálásra kárhoztatott. Kifejezései voltak e conceptiók azon vajadások közt létesülő átalakulásoknak, melyeket a társadalmi viharok által fenekéből kifordított modern eszme közönkint magára öltött. Ime, itt is egyik hatása a francia forradalomnak, nem elszigetelt egyes tényében, de összességében, mely még mindig zengő utóhatás átvonul az európai összliteratura térein. Goethének fiatal hőse ép úgy, mint Childe-Harold sőt maga Rolla is, szenvedélyes imprecatióival, előérzései vagy utóbenyomásai az eszmeharcznak, mely társadalmi intézményeink tekintetében, mint századokig nyugodott tűzhányó hegy — mihamar talán ismét éreztethetni fogja Európában erejét.

De, mert emberi természetünkben fekszik jobban szeretni azt, mitől már nem tartunk — mi reánk nézve hamvveder, hol a mult kihamvadt életszemerkéiben egykori nagyság romjait látjuk — figyelmesebben, önzéstelenebbül, kíváncsiabban nézni az elvonult vihar utóhatásait, hátrahagyott jelenségeit — mint a fölvonuló zivatar előjeleit, mely számunkra is hordhat sujtó villámot méhében: — térjünk vissza ez alkalommal amaz Olaszország költői egén elvonult viharos jelenségre,

mely dörgött s villámlott azoknak s azokra, kik a letarolt virányokon, idegen hazában, urak voltak a kunyhóktól kezdve — a tengeren épült márvány palotákig, — térjünk vissza Olaszország költői meteorjának tüzetesebb megfigyeléséhez — s habár nem leszünk is úgy vele, mint az égi lebkövekkel, melyeket a vegyész vizsgáladás vegytanilag kezdetleges s értéktelen elemekre bont szét, — kielégítend bennünket a fényvonalok rendszeres előüntetése, melyeket a meteor égi utjáról a sötétben tapogatózóknak vezér szövétnekül aláhintett.

A mi Petőfink emlékének is kedvesen cselekszünk, ha Olaszhon egyik első rendű költőjének életét vizsgáljuk. Előszóratem a külföldi irodalmi s összlitteraturai jelenségek iránt ezuttal is következetes maradt önmagához, s míg talán — ex secessu nostro — hazám fiatalabb költőinek activ életéhez mihamar visszatérhetnék — hisz erre oly rég lenne már szükség, szabad legyen addig a velünk most annyira érdekegységben álló olasz nemzet egyik koszorúzott költőjéről ismerető szavakat ejteni.

Hol az eredeti Epistolariója Leopardinak ki nem segített, ott Mazade nem rég kijött ismerető művecskéjéhez — s Saint-Beuve francia híres műbölcsész 1844-ben Leopardiról megjelent életadat-közleményeire támaszkodtam.

A mi Goethe Németországban, Byron Angliában — az volt Leopardi Olaszországban: emberi tapintható jelképe az örök szomornak, — s mint Mazade oly jól mondja „a kétségbeesés s képtel szenvedélyes theoreticus.“ Nemesnek s aránylagosan tehető vagyoni állapotban születve — utóbb önhibája nélkül bekövetkezett elszegényedés folytán oda lön utasítva, hogy könyvárusi filérjutalomdíjakból tengesse életét, s midőn lelkének akadálytalan szárnyalásában eszméivel egész hazáját, a szenvedő Olaszországot, ölelé át, — akkor egész életköre Monte-Morello kis falu pár puskalövésnyi határai közé lön lebilincselve.

Született 1798-ban június 29-én — s meghalt 1837. jun. 14-én. Test- s lélekben megtörve, — csak szellemereje szívósságában rejtegetve még az életlángot, — élevesztett ösztönökkel hunyt el. Fiatalsága öntudatos óráitól kezdve a férfikorban bekövetkezett öngyötrődés nehéz próbáiig — egész vágyodása meghalhatni. — Ha az emberi életlángot egy gyertya hullámos égéséhez hiszszük képletileg hasonlíthatni, — úgy a Leopardi életlángja minden perczen kialvással fenyegető sustorgás volt inkább, mint égés. S ő ott állott élete jelképénél, az örök refrainnel: „Uram, végy magadhoz; meg vagyok érve a halálra.“ S daczára e veres fonálnak az életszövedékén keresztül — közönyös, rideg stoicismussal vértette a fájdalom szentélyét, a kebelt, nehogy a „vulgus profanum,“ kíváncsi szemekkel közszejbeszéd tárgyává tegye egy élet titkait, — egy élet elemésztődésének minden mozzanatait.

Leveleiben, melyeket atyjához, fivéréhez, nővéréhez, Brighenti ügyvédhez, Stella könyváruhoz, a „Milánói Figyelő“ kiadójához irt, — s különösen Giordani barátjához, — hűn festi magát.

Oh! hiszen nem hitte ő, hogy e magány-s csa-

ládi discretióra bizott önvallomási töredékek egész-szé olvadva gyűjteményileg lássanak napvilágot s elégtítsék ki a nagy közönség kíváncsiságát — mely a hirneves költő minden életmozzanatait so-váran leste.

REVICZKY SZEVÉR.

(Folytatjuk.)

T Á R C Z A.

A C S Ó K.

I.

„Borúlj ide, kebelemre,
— Szól az ifjú hűn rebegve —
Hallod, szíved miként dobog?
S e szív téged elfeledne?
Legyünk mi még most boldogok!
— Ugy-e szeretsz édes?”

„Halvány arcod, néma ajkad;
Szemed nem szól, szíved hallgat!
— Másé vagy te, nem az enyém . . .
. . . Ah e kigyók szíven marnak . . .“
— És egy könnyecpp ott ül szemén —
„Nem szeretsz már többé!”

„Arcod, ajkad ujból éled . . .
Szemedben fénylik az élet.
— Vérem lángol, vérem lázad!
Engedj meghalnom itt véled . . .
— Ezt a csókot és még százat!
Ugy-e szeretsz édes?!”

„Ah bocsáss el! — Férjem képe . . .
Hogyha most közinkbe lépne!
— Mégis, ölelj szorosabban,
Hajtsuk ki e kelyhet, mért ne?
Ha bár méreg von' is abban!
— Ah én ugy szeretlek!”

II.

Édes anyám, ne sirj, ne sirj kérlek!
Édes apám — hozzánk, talán
A csatából már nem soká tér meg!

Kimegyünk majd, ugy-e, elejébe,
S a folyamnál — hol a hárs áll —
Zöld koszorút teszünk majd fejére.

Ráborúlsz majd pánczélos vállára,
Ő rád hajol — s csókjaitol
Kigyul arcod — szívem alig várja!

Átkarol így — „Fiam vissza, vissza!
Eredj gyermek — ne csókolj meg . . .
— Bűnös vagyok! ajkam már nem tiszta!”

III.

A szilaj mén tova robban,
Vágtat mindig jobban, jobban.

„Vágtass, vágtass sebesebben,
Szívem vérzik égő sebben.

Szívem vérzik, érte lángol!
— Mért vagyok még ilyen távol?!”

A csatából vágtat a férj —
Csak hogy igen későn ne érj!

IV.

„Anyám, anyám megállj, hova méssz?
— A folyamon tombol, zúg a vész! —
Anyám, anyám megállj, ne hagyj itt,
Jaj a villám, jaj még megvakít!”

— „Édes fiam ne jőj, menj vissza,
Az én ajkam, jaj már, nem tiszta!
A folyamhoz megyek fürdeni,
— Ezt a szennyet, jaj tán leviszi!”

„Megállj anyám, én is elmegyek,
— A folyó most talán nem hideg —
S mire apám megjő, ugy-e bár,
Tiszta lesz az ajkad, ugy-e már?”

— — „Édes anyám, megállj, apám jó!”
— De nem hallja szavát már a nő!
. . . Anya, apa, gyermek boldogok :
Három hullát visznek a habok!

SZÁSZ BÉLA.

CSAK AZ ELSŐ SZERELEM BOLDOGÍT.

(Kis kép a nagy világból.)

(Folytatás.)

Rövid idő múlva ismerősökkel volt körülvéve, a kik mind megannyian bepillantottak előbb a kávéházba, köszönték a kedves, szende kávésnét, végig néztek a billiárdokon, — melyek, vasárnap lévén, nagyobb részint természetes polgárok által valónak igénybe véve : s ezen szokott körülpillantás után Pauli barátunknál kávé-t rendelvén, Viktor körül foglaltak helyet, s a napi események rostálásába kezdettek.

Még nem volt három óra, Kammon még csak először tette meg a hivatalos körutat vendégei körül, azok mindegyikét megkínálván ezüst burnót szelenczéjének tartalmával, — imitt amott harsogott egy-egy hatalmas tüsszentés : midőn egyszerre több hang hallatá e felkiáltást :

— Szervusz, ritka madár, — hol jársz, hogy az ember száz esztendőben alig lát egyszer!

A kit e szavak üdvözöltek, a ki felé a kávéskanalat elbocsátott jobbok nyuladoztak — az érkezett János festész volt.

János barátunknak igen szép tulajdona volt az, hogy egész társaságban jelenvén meg, saját bajának emlegetésével nem untatá annak tagjait, — sőt — mig egyedülségében teljesen komor gondolatoknak adta át magát, többek körében egészen vidor-nak mutatkozik.

A tréfa és beszélgetés folyt mintegy órahosszat, mikor azután a két jó barát elindult a városliget felé. — János ur persze király-utczán szeretett volna végig menni, mint-hogy azon járnak az omnibuszok, melyek valamelyike a kedvest vala kiszállítandó : hanem Viktor kijelenté, hogy ő egy tapodtat se' mozdúl, ha nem a háromdob-utczán mennek, mert ő a király-utczai néptömeg által nem akarja magát összevissza taszigáltatni. — János ur engedett, — tudta kivel van dolga, s nem csalódott; mert maga a kedves Viktor tért be először is a Rombach-utczába, mely a háromdob-utczát a király-utczával összeköti, — s ő maga vezeté a festészt a legrövidebb uton az omnibuszok által igénybe vett utczára.

A király-utczában nyári vasárnap délután igen eleven kép tárul fel a szemlélődő előtt. A kinek kedve és tehetsége van az emberi apróságokat figyelmesen szemlélni s azokban gyönyörködni, — ez utczán végig gyalogolva — ilyen időben igen sok mulattatót talál, elannyira hogy a figyelem folytonosan elfoglalva levén, fél-oly hosszadalmasnak se' látszik az ut, mint a milyen.

Nem telt bele fél óra, — a két barát biztos állást foglalt el a városligeti platanok mellett, honnan figyelemmel kísérhetek minden érkező omnibuszt.

Jött egy, — jött kettő, — a várva várt kedves alak nem érkezék. Öt óra mult — és Lujza nem tűnt elő sehonnan.

— Talán ki sem jönnek! — sóhajtá a festész.

— De bizony várunk, ha már itt vagyunk — szólta a jószívü barát — majd, persze! ki látta azt, oly hamar felhagyni a reménységgel!

S igaza volt; — a második, vagy harmadik kocsinak érkeztekor, a festész arcát még élénkebb pir futá el.

— Itt van! — kiálta fel örömteljesen, hanem azután sokkal más hangon hozzátévé — jaj, de az anyja is itt van!

Az érkezett társaskocsiból kiszállt vendégek közül hat alak ki-vált, a három nő szépen, csinosan megigazgatá ruháit, az egyetlen idősb férfi tag pedig galléron csipete a velük jött két kis fiút s egy hatalmas mozdulattal mind a kettőt elemelte az utról, hol a folytonosan jövő menő kocsik és gyalogok között könnyen valami bajuk esheték.

Elég lesz emlitenünk, hogy a társaság legidősb tagja természetes kövér asszonyság volt, kinek ugyan évei azt hozták volna magukkal, hogy ruházatára inkább a setétebb színeket válogassa : de a tisztaság ezt nem akará, úgy látszik, elismerni, — a többi közt kalapjának szalagául is élénk veres színűt választván. Meglehetősen súlylyal birható karjaira több karperecz volt csa-

tolva, — s ne vegye tőlünk rossz néven a nyájas olvasó, hogy e csekélységet ily hamar megemlítettük, — de az asszonyság olyképen hordozá karjait, s fehér selyem nagykendője úgy volt eligazgatva, hogy e drágaságok mindenkinek hamar szemébe tűnhettek — a mint hihető — a kedves asszonyságnak kivánságára és örömére.

Még a Viktorénál kevésbé éles belátású s ember ismerő szem is azonnal felismerheté vala ezen asszonyságban azon hölgyet, kit festészünk: „jaj de az anyja is itt van!” felkiáltással üdvözölt magában; valóban ő volt, Deimelné asszonyság. — A társaság többi nő tagjai Deimelné asszonyság leányai, — az egyik ama két kis reményteljes hazafinak — kiket édesatyjuk galléron csipve szállított el láb alól — igen csinos anyja; a másik, az ifjabb nő — Luiz.

Lujza igen szép volt. Gyönyörű setét haja, tündöklő fekete szemei, eleven, meleg arczsine s ritka szépségű termete bizonyára magukra vonhaták mindenkinek figyelmét. Hanem a ki ez alakot szemlélte, a ki gondosan végig tekintett e leányon, — lehetlen hogy be ne lássa vala: miszerint Lujza épen nem tartozott azon lények közé, kiknek egyik kedves példányáról, — ha nem csalódom — Byron mondja valahol: „szép volt; ég és föld látta, hogy szép, csak ő maga nem tudá, s épen ez tette oly széppé!”

Lujza igen is tudta, hogy szép, s innen ama gyönyörűen választott hajviselés, innen szemei és tagjainak kedves hordozása, — mely habár számított vala is, — de mindenestre igen ügyes volt.

Az ifju festész pillanatig ábrándosan szemlélé e gyönyörű alakot, azután lázasan ragadta meg barátját, s egyenesen az érkezettek felé sietett.

Néhány lépést tettek feléjük, — és az ifju festész kedvese mellett volt. Lujza arczán mosoly futott át. Oh hanem e mosoly nem a szerelem boldogságának mosolya volt, hanem a diadal örömeé. Viktor észre vette.

A festész igen alázatosan köszönté Deimelné asszonyságot — már a mint az ember általában kedvesének anyját köszönteni szokta: — véghetlenül örült a szerencsének, mely őket is épen most hozta e kedves helyre, engedelmet kért, hogy barátját bemutatthassa, — s esdekelve kérdezé, nem

lennének-e alkalmatlanok, ha ők is e kedves társaság körében maradnának?

Deimelné asszonyságról még a rágalom se' mondhatta volna, hogy valami nagyon érti az illem szabályait, — hanem mindamellett ezt a kérelmet nem tagadhatta meg az esdeklőtől, habár ily szavakban adta is bocsánatát:

— Én nem bánom, tessék, ha velünk akarnak maradni.

— És ha unalmas nem lesz a mi körülünkben lenni — javítá ki Lujza anyjának szavait, — és szép arczán élénk pir futott át.

S a két ifju a társaságnál maradt.

A festész eleinte persze Deimelné asszonyságnak udvarolgatott, — hanem Viktor csakhamar észrevette rimázkodó pillantásait, — és sokkal jobb szívű volt, semhogy barátja boldogságaért meg ne tette volna, hogy e kinos foglalkozástól felmentse; — minekokáért ő lépett a természetes asszonyság mellé, úgyhogy néhány pillanat múlva a festész kedvese mellett a mama előtt haladott.

Hosszadalmas volna elmondanunk, hogy a társaság tagjai miről értekeztek; midőn valamely körben egészen idegen egyén jelen meg, mint itt most Viktor, a társalgás igen közönyös dolgokról szokott folyni; csupán azt kell megjegyeznünk, hogy akkor, midőn Lujza észrevette, hogy anyja élénk beszédbbe bocsátkozott már a kedves fiatal iróval: gyönyörű setét szemeit a szerelem legábrándosabb kifejezésével emelé az ifju festészre, s olyan hangon, mely vagy a legforróbb szerelem hangja lehetett, vagy csodás művészettel volt betanulva, ezt sugá kedvesének:

— Köszönöm, köszönöm, hogy eljöttél kedvesem!

Ha János urnak ecsete úgy le tudta volna festeni a boldogságot, mint a hogy jelenleg arcza kifejezé: igen igen kedves képet teremtett volna.

Hatalmasan zengett a pávaszigetről a katonai zene, a csónakok kedvesen lengettek a városligeti tavacsán, a sétálók nagy tömege gyönyörködék amabban is emebben is, — kocsik robogtak végig az utak mentében, lovagok poroszkáltatták lovaikat, — ilyen napon életet, elevenséget mutat a városliget mindenütt.

Deimelné asszonyság és környezete nem sokára a pávaszigetre vezető hidacskához értek. De oh sors! A hidacska tulsó végén asztal állt, az asztal mellett pénztárnok ült, — a ki husz krajczárig megszarolt minden belépőt. — János festész el volt ugyan foglalva egész szívében lelkében szerelmének tárgyával, hanem azért mégis észrevette e körülményt, s éles elméje azonnal átlátta, hogy a lovagiasság úgy hozná magával, hogy ő sietne előre s váltana belépti jegyeket az egész társaság számára. Igen de az majdnem két forintba kerül vala, szükségeltetvén nyolczszor husz krajczár, — két forint pedig igen nagy pénz azon festésznél, a ki hónapok óta egyetlen művét se tudta áruba bocsátani! A helyzet tehát kissé különös volt, hanem az ész segített! János ur sasszemei észrevették, hogy Lujz nagy kendője rojtjába valami áldott kis kóró akadt bele, — s nem kelle több a festésznek, megállapodásra kérte kedvesét, nagy sietséggel lehajolt, s addig szedte bontotta ki a rojtok közül a kedves kis kórót, a mig a társaság minden mozdulatát figyelemmel kísérő szeme észre nem vevé, hogy Deimelné asszonyság veje lépett végre a fizető asztal mellé, s ha tán nem is egész örömmel, hanem bizonyára teljes pontossággal megváltotta az egész társaság számára szolgáló belépti jegyeket.

János festész könnyebben lélezett, — a kis kórótól egyszerre megszabadítá a nagykendőt, azután pedig rettenetes spectaculumot csinált, elmondván a két kis sarjadék atyjának, hogy : már ez még is sok, már ezt a sok szivességet ők csakugyan nem érdemlik, — és hogy ő komolyan megneheztel, hogy e kedves kötelesség teljesítésében megelőztetik. — Viktor is hasonlóképen szónokolt, — hanem mind e szavak daczára nem lehet eltagadnunk, hogy a két ifju lovag igen elégedett pillantást vetett visszafelé az asztalra, mely immár rájuk nézve elveszté fenyegető hatalmát.

A pávasziget meglehetősen telve volt vendégekkel.

— Na itt aligha helyet kapunk — mondá Deimelné asszonyság — pedig majdnem két forintot fizettünk. Ez lesz csak szép!

— Ott van egy üres asztal! — szólt János festész teljes diadallal mutatva egy,

a többiektől igen távol álló és senki által el nem foglalt asztalra.

— Ugyan! olyan messze! — vágott közbe Lujz — majdnem a tóparton! Mi semmit se kapunk, — minket pedig megesznek a szunyogok!

Viktor barátunk kötelességének tartá hangosan felkaczagni a kisasszony ezen élczére, a mely kaczejért — a mint látszék — Lujz épen nem nehezelt meg.

Különös volt, hogy Lujz szavának senki se' mondott ellent és a társaság tagjai közül egyetlenegy se' kelt János festész védelmére.

S elindultak azután más telepnek keresésére.

A vendégek számára a katonai zenekarral szemközti téren voltak felállitva, s általuk nagyrészben elfoglalva, az asztalok. — Ezek egyikét katona tiszték ülték körül, nyalka, csinos dzsidás hadnagyoeskák, — és a sors épen úgy hozá magával, — hogy ezen asztal tözsomszedságában volt nyolcz üres hely.

— Itt már kellemesebb lesz, ugy-e kedves anyám — szólt Lujz emelt hangon. Bátorak vagyunk még egyszer elmondani: emelt hangon! Számot adunk róla később, miért tesszük ez ismétlést.

S valamint előbb se' szólt Lujznak senki ellent : ugy lön most is. A társaság helyet foglalt, — a szép leány a festész mellett ugyan, — de a dzidás hadnagyokkal szemközt.

Viktor homloka pillanatra elborult, — hanem ezt senki észre nem veheté.

Azután folyt ismét a kedves társalgás, enyelgés, tréfa, — kölcsönös bókolás, — étel ital rendelés, pinczérek sürgetése, — a két kis fiúnak rendre igazítása és telhetlenségök feletti panaszkodás, evés, ivás, tréfa, — pohárcsengetés, pinczérhívás, fizetés, és általános hazamenetel.

Viktor egy darabig elkíséré a társaságot, — azután mondá, hogy igen örvendett a szerencsének és hogy boldog napjai közé számítja a mait, mint a melynek néhány óráját ily kedvesen, ily derülten tölté.

— Isten veled, — a viszontlátásig! — mondá a festész, tetemes súlyt fektetvén az utósó szóra.

— Isten veled! — viszonzá Viktor. Az ujdondász nem szólt ugyan a viszont-

látásról, hanem azért még a délelőtti beszélgetés alkalmával meghatározott esti órában csakugyan ott volt ismét a Kammon előtt. — Nem kelle sokáig várnia, János festész is megjelent.

— Valahára! — mondá Viktor — jó volna halálnak! Ennyi ideig vártni az embert, — ebben a hüvösben! Jerj, kísérv haza.

János festész szótlánul ölté karját a Viktoréba. Elindultak.

Oly jó, oly bizalmas barátok valának, — és tiz percznél tovább haladtak egymás mellett, — s még alig kezdtek bele a tárgyba, — melynek megvitatásaért tulajdonkép együtt voltak. Furcsa is az, mikor az embernek ítéletet kell hallania tulajdon — vagy ítéletet mondania másnak kedveséről. Az ember örökké csak jót szeretne mondani, — hallani; de ha az őszinteség néha mást kíván?

— Te pajtás — kezdé végre Viktor — ha mi így, szótlánul mendegélünk egymás mellett, nem jövünk rá beszédünkre ma sem! Azért fogjunk talán hozzá, de — nehogy ajtóstul menjek a szobába, — hadd kezdjem úgy szavaimat, — mint a toasztokat szokás; az ember egészen máshoz szól mint a kit éltetni akar; nem oda néz a hová üt.

János festész hangosabban, elevenebben érde dobogni szívét.

— Mit tartasz te a kaczer nőkről, pajtás? — kezdé Viktor — hiszed-e, hogy azok valaha szeretni tudjanak? hiszed-e, hogy szerelmük állandó maradjon, — hiszed-e, hogy képesek a férfiut teljes egy egész életen át boldogítani, — s hozzá hívek maradni?

A festész bámulva tekintett barátjára.

— Nem hiszem — viszonzá azután röviden.

— No úgy hát, édes piktorom — szóla Viktor kis vártatva — s észre lehet venni, hogy hangja rezgedez — úgy hát, lelkem, szakaszd félbe viszonyodat ezzel a Lujzzal, — mert ez meg fog csalni tégedet!

— Viktor! — kiálta fel a festész szenvedélyesen, s megállott.

S megállott a kedves ujdondász is, a ki most megfeledkezett rheumájáról, a hüvös esti légről, karszaggatásairól és mindenről a világon, — a mi barátjának szerelmével és boldogságával össze nem függött.

— János, pajtás — szóla azután ismét — tudom, hogy igen sértenek szavaim, tudom, hogy fájdalmat okoznak; de inkább okozzon egy kis fájdalmat most a szó, — semmint a hallgatás későbbre igen-igen nagy boldogtalanságot. Azért, kérlek, légy türelemmel, hallgass végig nyugodtan.

Megindultak ismét, s lassu lépésekkel haladtak előre.

— Az embereket, édes barátom, nagy tetteikből soha se' lehet oly tökéletesen megítélni, — mint az apróságokból. A nagy tettek jöhetnek hiúságból, származhatnak ki tudja hogyan, ki tudja minő uton módon; de a kis tettek, — sokszor egyetlen pillantás, — egyetlen szó, — melyek mind önkénytelenek, mint ilyenek tökéletesen hűtükrei a léleknek. Ilyen apróságokra vigyáztam én ma Lujznál, — s mondhatom neked barátom, ha oly biztosan tudnám, hogy holnapután millionárius leszek, mint a hogy tudom, hogy e nő kaczer: — ha úgy tudnám — mondom — bizonynyal holnap mindjárt felmondanék az öregemnek, s magam folyamodnám lapengedélyért.

— Ügy-ekaczer, úgy-e, úgy-e? — sóhajta a festész szomorúan — sejtettem én is!

— Mert nézd, édes barátom — vette fel a szót Viktor újra — ha valamely nő tudja hogy szép, — még az nem épen hiba, — ezt mindnyájan tudják, sőt hiszik még azok is, a kik épenséggel sem azok; de ez — mondom — még nem hiba; hanem, mihelyt valamely nő akarja, kívánja s keresi az alkalmat, hogy magát bámultassa: ez — véleményem szerint oly biztos ismerve a kaczerságnak, mint a novellák rosszaságának a dagály. — S tette-e ezt Lujz? A legnagyobb mértékben. Emlékszel-e arra a távolálló asztalra? Ha ő igazán szeret tégedet, nem fog a tömeg közé vegyülni akarni, hanem minél távolabb minden zajtól, csupán téged óhajt látni, hallani.

A festész kétszer háromszor is megsimította homlokát; forró volt az, mintha lázban lett volna!

— S nézzük a dolgot tovább — folytatá Viktor — midőn beleb mentünk a szigeten, vetted-e észre, milyen éléuken, minő emelt hangon ajánlá azt az asztalt, mely a dzsidasztiztek mellett volt? Vigyázz reá, kedves barátom, s tapasztalni fogod, hogy minden-

ki, a ki hiú, a ki a figyelmet magára vonni, a ki magát bámultatni akarja, — ha érdekesebb idegenek körébe jut, mindig emelt hangon fog szólni!

— Oh, hogy úgy van, hogy úgy van! — sóhajtja a festész igazán fájdalmasan.

— S mit tett Lujz továbbá? — folytatá Viktor — *szemközt foglalt helyet* a hadnagyocskákkal. Ha igazán szeret, — ha nem kaczer: akkor, barátom, ezt cselekednie nem szabad. A katonatisztek s kivált a lovasok, mindig igen kedves alakok voltak a leányok s általában a nők előtt. Minden nőben van kisebb nagyobb mértékben bizonyos regényeskedő hajlam, — s ezen érzelgésnek ama czifra öltözetű, csinos külsejű hadfiak mindig kedves tárgyai valának. A mely leány kedvesével jelen meg valamely helyen, kedvesével ismétlem, — kiről tudja hogy szereti, imádja: annak ilyen regényeskedő érzelmekkel nem szabad eltelve lennie. Ha igazán szeret, — benned kell vala feltalálnia egész világát, csupán téged látnia, — s mást senkit. Téged szerelemből féltékenyvé tennie nincs semmi szükség rá; — s ha ő kivüled mást is akart látni, s ha kivüled mástól sőt másoktól is akart láttatni: akkor, barátom, az a leány nem érdemli meg a te magasztos szerelmedet!

— Viktor, az istenért! — kiálta fel a festész fájdalmasan — ne tovább, mert a szívem szakad meg szigorú ítéleted alatt.

— Barátod vagyok — viszonzá a segéd szerkesztő — saját magad szólitottál fel, — ha őszinte akartam lenni, csak így szólhaték.

— Isten veled! — mondá a festész elkomorodva.

— Hová ily haragosan, — csak nem nehezelsz?

— Megigérte, hogy ha szülei elalszanak, kijő velem egy sétára. Szemébe fogom mondani mindezt, — s azután szakitok örökre, örökre, ha a szívem szakad is meg bele!

Viktor arca egészen elkomorult. Szilárdul megfogta a festész jobbját és hosszan nézett annak szemei közé.

— A míg szülei alszanak? — kérde meglepetve. Fiu, fiú, jól vigázz és ne feledd, hogy azon leány, a ki megcsalja szüleit míg alszanak, — meg fogja egykor csalni férjét is, habár örökké ébren volna!

A festésznek nem volt többé pillanatig

sem nyugalma vagy türelme, — ingerülten vált el barátjától.

— Szegény fiú, milyen kár érette! — mondá Viktor szánalmasan tekintve az elsziető után.

Azután szállása felé indult:

Az est oly szép volt. Ezernyi apró csillagocska tündökölt a sötétkék égen, — s közöttük mosolygott szendén, nyájasan a teljes hold, — ezüstös színüekké festve a néhány könnyed nyári felhőcskét, melyek csodaszép alakúan, halkán, csendesén vonultak át a láthatáron.

A festész egyenesen kedvese szállása felé tartott. — A belváros egyik legdélibb részen feküdt e nagy terjedelmű de csak földszintes ház, melynek utczára nyíló részét Deimel ur családja foglalta el, míg az udvar és az azt környező épületszárnyak Deimel ur igen szépen jövedelmező asztalos műhelyeiül szolgáltak.

A kaputól jobbra és balra is négy vasrostélyos ablak állott, — a jobb szárny bérbe volt adva, — de a balszárnyát Deimelék maguk lakták, — s a legszélső ablak épen Lujza szobájaé volt.

Oh, a festész hányszor áldotta már meg ez ablakot! Hányszor sétált mellette fel s alá, — hányszor állt meg rácsozata mellett, — hányszor csókolá meg üdvözülten a rácsok közül kinyuló puha fehér kezecskét, — s hányszor költé el utósó fillérét is egy-egy szép virágra, melylyel ez ablakot ékesíthesse, — melylyel a szépnek, a kedvesnek meglepetést és egy kis örömet szerezzen!

De most?! utja közben rémítő szónoklatra készült el. Hogyan fog majd odalépni az ablak elé, — hogyan fogja kérni a hűtellen, csalárd leányt — színlelt, szép szavakkal, hogy jöjjön ki néhány pillanatra, — s ha kijött — hogyan szól majd hozzá, mily keményen, mily feddőleg, — hogyan szeméretlenül majd kaczerőségét, — s oh mily kínos boldogság lesz majd látni, hogyan török meg a büszke alak, — s hogyan fog bosszánatot esdeni, javulást ígérni!

És csakugyan megjelent a jól ismert ablak előtt. — A mint kiért a ház elé, a közelben levő templom óráján épen akkor verte el a tizedet. — Deimel ur és Deimelné asszonyág ilyenkor rendesen mélyen szenderegtek már, a miről meggyőződheték vala

kiki, — a ki gyönyörködni akart volna a derék házaspár egész az udvarra kihalló hortyogásában.

A hold oly nyájasan világította meg a csendes utcát; épen Lujza ablakára vetette fényét, a túloldal homályban maradt. S a mint a festész odaért a ház elé, — a mint meglátta a virágos ablakot, — a mint zörrenni hallá a kinyitott ablaktáblát, — a mint észre vette a virágok mögött elötünő legszebb virágot: mind ama kemény feddő szavak, melyekre már elkészült, — mintegy varázsütésre kirebbentek elméjéből, maga sem tudta hogyan, maga sem tudta mikép, sietve rohant az ablak elé, — s olyan hangon, a minővel csak a legforróbb szerelem bír, ihletten rebegé e szavakat:

— Lujza, kedves kedves édes Lujzám!

A lányka a vasrostélyzaton kinyújtá féhér kezecskéjét, — a festész mohón ajkaihoz vitte, — s ki tudta volna megszámlálni mennyi csókot ejtett rá!

— Kimenjek? — kérde a lányka végre csintalan mosolyal.

— Kérdezheted? — viszonzá a festész boldogan.

— De ugy bocsásd szabadon kezemet. Csalódl, édes, ha azt hiszed hogy a tied!

S ugy kaczagott, mikor e szavakat ki-mondá.

A festész ábrándosan nézett az ablakból eltünő alak után.

Én istenem, milyen furcsa az a szerelem! Ha az ész ítélőszéke elé viszed a vádolt alakot, — bizonyos lehets benne, hogy itt bünösnek találhatik, s ki lesz mondvará a kárhoztatás; de fellebbezd a vádat a szivnek bírósága elé, — s egy pillanat alatt fel van mentve minden vétségtől. Mindnyájan tapasztaltuk ezt, — s így hát nem kell sokat bizonyítgatni.

Néhány pillanat múlt, — és Lujza megjelent. Halkan nyitotta meg a kaput, — nesz nélkül zárta be, — s a jövő perczen odaborúlt a festész dobogó kebelére, — s forró csókjai égtek annak ajkain. Ha Viktor látta volna, mily fenséges eredményük valónak komoly, intő szavai!

A szerelmes pár egymást átölelve egyenest a Duna felé tartott. A folyam hajjai olyan andalítóan zsongtak, a szellő oly halkán rezgedezett, — olyan ünnepélyes csend

uralgott mindenütt. A hold gyönyörűen megvilágította a budai oldalt, — s az öreg Gellértet. — A szerelem számára látszott alkotva lenni az éj.

János ur boldogsága végtelen volt. Meg akarta csókolni a homlokot, — Lujza nem tiltotta, — csókot akart ejteni a tündöklő fekete szemekre, — a lánykának nem volt ellene kifogása, ajkaival érinté az édes ajkakat — csókjai ép oly forrón lönek viszonzva.

Bübájos alkonyok! Az ember elfeledhet mindent, — hanem az ilyen alkonyok boldogságát soha.

A jó toronyórák szegények megtették kötelességüket, — a mennyiben unalmas garde de dames-ok módjára minden óra-negyedben meg megszólamlottak, távozásra és válasra figyelmeztetvén a kedveseket, — hanem hiszen János urra nézve süket füleknek beszéltek, nem hallott ő kongásukból semmit.

Késő éj volt már, mikor a regényes sétából visszatértek. János festésznek még csak ekkor lön bátorsága felemlíteni azon ellenvetéseket, a miket Viktor tett Lujza magaviselete ellen.

— Szerelmes, féltékeny, vak gyermek — kaczagott Lujz, s illatos kendőcskéjével gyengéden, ingerlően meglegyinté a festész lángoló arcját, — de ugyan e pillanatban forrón magához szorítá balkarjával — gyermek! Hát anyámat nem ismered? Nem tudod gyengeségeit? Nem tudod, hogy szegény, szereti ékszereit bámultatni, s annál a távoli asztalnál vajon láthatta volna valaki? S nem mondta-e száz ezerszer, hogy ő csak ugy tudja élvezni a zenét, ha a zenészeket látja? S nemdenem csak ez az egyetlen hely volt e katonatiszteknek háttal? Nem kellett-e, nem volt-e kötelességem e helyet anyámnak engednem? Szeretsz? Féltesz? Kétkedel? Bennem!

Oh, hogy a leányoknak olyan csodálatos ékesszólást adott a természet! János ur — a mint mondani szokták — tökéletesen le volt téve a lábáról. Hogyan restelte a dolgot, hogy egyetlen pillanatig kétkedett ez angyalban. Milyen figyelmes jó gyermek, — s ő még vádolhatta, még kétkedhetett benne?! János, János, — milyen vakká tett a szerelem!

— Én édes angyalom! — rebegé a fes-

tész minden válasz helyett, s hosszú forró csókok között vett búcsút kedvesétől.

Azután gondolatokba mélyedve tért szálására. Hanem az ilyen esték után az ember nem tud elaludni! Minden — a mi érezni tud, sokkal élénkebb, semhogy az álmat a szempillákra engedné szállani. — Az ember bele bámul a nagyvilágba, negyedórák hosszát elül egy helyen, — s minden gondolat, minden eszme csak az édessel, a kedvessel foglalkoztatja a lelket.

Ilyen ihlett órákban — mintegy önkénytelenül ragadta meg János ur egyszerű kis pásztorfurulyáját. Kedves emlék volt ez a gyermekkor éveiből. Még mint egyszerű falusi gyermek kapta e tilinkót, azóta barát-

javá lett, s nem egyszer azon kesergé el bánatát s ez által fokozta örömét. — Az igaz, meglátszott rajta, hogy a fuvola-iskolával sohase foglalkozott, — s nem tagadható, hogy a hangok egynegyede legalább is hamis volt, — hanem azért fujta, — fujta most is, érzelmesen, fujta mindaddig, a míg a nyájas hold utóbb is megunta ez epedő hangokat s az öreg Gellért mögött szép csendesen lenyugodott, hasonlóra intvén a festést is, — ki a mai napon azon gondolattal kelt, hogy ma fog gyógyulni; — de bizonyosan sokkal szerelmesebben tért pihenni mint valaha.

GYÖRY VILMOS.

(Folytatjuk.)

V E G Y E S.

— Az akadémia hétfői ülésében (febr. 24.) b. *Prónay* Gábor foglalt székét: „Honunk kertészete a multban és jelenben“ című értekezéssel. A tudományos alapra fektetett előadás mind végig lekötötte az akadémia figyelmét, annál inkább, mert a tárgy új, irodalmunkban kevésbé mivel, noha igen érdekes térre vezette a hallgatót. — Erre a titoknok több rendű előterjesztése következett. Először kérte az osztályt, bízson meg valakit az akadémiai almanach astronomiai részének szerkesztésére. Brassait emlegették, más valaki lett. Olvasta egy névtelen levelét az építészeti pályázás iránt. Az illető bizottmányhoz lön utasítva. Bemutatta Frivaldszky és Pólya r. tagok jelentését Margó Tivadar értekezése iránt: „az izom-idegek végződéséről“ miszerint ez az „Évkönyvek“ számára elfogadható; Györy Sándoré, melyben ez Possert János 2 math. munkáját bírálatra fölvehetőnek véleményezi; valamint Peczval Ottó is Hunyady Jenő munkáját: „A harmadrendű vonalak tulajdonságiról.“ Egy benyújtott math. kézikönyv mellőztetett. Olvasta még a titoknok a két elnök ujraválasztását megerősítő helytartósági intézményt; továbbá Stackenberger Aloiz és neje Luiza végrendeletének kivonatát, mely szerint az akadémianak 5000 fto hagynak természet-rajzi munkák kiadására; szintén id. Mándy Péter alapítását (100 ft.) melynek feltétele, hogy ha valamikor az akad. céljaitól erőszakosan elvonatnék, visszakövetelhessék, ő, vagy utódai. Némely kisebb fontosságú titoknoki jelentések után Hunfalvy Pál könyvtárnok indítványára rendes alkönyvtárnok választott: *Budenz* József. Végre több pesti polgár petíciója (az, mely már lapokban is közölve volt) került

szőnyegre az akadémia épülete tárgyában; de sikeretlen szóváltás után, mint az akadémia körét haladó, az igazgató tanácshoz utasított. Ülés végével az elnök a 4 állandó bizottmány tagjait marasztá még tanácskozáásra, minek eredménye lön, hogy költségvetéseiket, pénztári tekintetek miatt, alább kelle szállitniok.

— A Kisfaludy-társaság alaptökéjéhez egyik pártolója, Nagy Róza urnő H. M. Vásárhelyről, 5 fto küldött. Nagy Dániel ur, pesti ügyvéd, pedig évenként 4 fto kötelezte magát, szintén az alaptökéhez, járulni. — Alapítók lettek ujabban özv. *Tihanyi Ferenczné* (100 ft.) és gr. *Széchenyi Ödön* (200 ft.); — továbbá gr. Csáky Rozália, Komáromi Györgyné urhölgy 50 ftról szóló erdélyi urbéri kötelezvényt (f. é. jul. 1-től 1866. jul. 1-ig terjedő kamatszelvevényekkel) ajándékozott a társaságnak.

— *Riedl* Szende akad. tag és főmunkatársa *Hegyi* Imre most márczius elejével átalános „Kritikai lapot“ indítanak meg. Tudomány, művészet, szépirodalom mind a lap körébe esnek. Megjelenik kétszer egy hóban.

— Heckenast Gusztáv kiadó hivatalában több új könyv jelent meg, felhívjuk rájuk a közönség figyelmét. Ilyen *Horváth* Mihály „Magyarország történelmének“ IV-dik, *Kautz* Gyula „Politikájának“ II-dik, az „Ismerettár“ V-dik kötete; *Kelemen* „Tiszti szótára“ — *Józsika Julia* új regénye: „Családelet“ két kötetben. — Átalán irodalmunk új könyvekre nézve ismét nagyobb élénkséget mutat, mint a közelebbi hónapokban.

— A lévai Casino-egylet ma, febr. 27-én, tartja „művészeti és szavalmati estélyét“ az *irói segélyegylet* javára. Követésre méltó példa.

UJ KÖNYVEK *).

- SÁRKÁNYFOGAK.** Humoristikus gyűjtemény. Irta a *Garabonczás diák*. Illusztrálva 46 képpel. Ára 60 kr. (Pest, szerző tulajdona.)
- ÉRDEKES NOVELLA-GYŰJTEMÉNY** az angol, francia és német irodalom jelesebb műveiből. Fordította *Hang Ferencz*, I. II. kötet. (Laufer és Stolp, Pest.)
- AZ AKADÉMIA IGAZSÁGA.** A közvélemény eleibe terjeszti *Brassai Sámuel*. (Stein, Kolozsvár.)
- LATIN-MAGYAR és MAGYAR-LATIN ZSEBSZÓTÁR,** iskolák használatára. Irta *Holub Mátyás*, bajai tanár. Ára 2 ft. 50 kr. (Schön Jakab tulajdona.)
- SÁROSPATAKI FÜZETEK.** Protestans és tudományos folyóirat stb. Szerkeszti *Antalfi János*. Hatodik évfolyam I. füzet. Előf. ára egész évre 6 ft. *E füzetek 1859—60—61 évi folyamából még néhány teljes példány — együtt 10 fűtet — kapható.* — (Sáros-Pataki a főiskola betűivel.)
- BEDE ÁDÁM.** Regény. Irta *Eliot György*. Angolból fordította *Salamon Ferencz*. Első kötet 2-dik füzet. Szétküldetik a Kisfaludy-társaság pártolóinak. (Emich, Pest, 1861.)
- MAGYARORSZÁG TÖRTÉNELME** különös tekintettel a jogfejlésre. Főtanodai s magánhasználatul írta *Bocsor István*, történet- és államjogtanár. Első füzet. Ára 1 ft. 20. (Pápa, a főiskola betűivel.)
- MAGYAR NYELVÉSZET.** Szerkeszti *Hunfalvy Pál*. Hatodik évfolyam 5-dik füzet. Előf. Ára 6 füzetnek 5 ft. 25 kr. (Osterlamm, Pest.)
- A rendszeres SZAVALLATTAN alaprajza. Tankönyvül írta *Mátray Gábor*. Jövedelme a pest-budai zenében megalapított magyar szavallattanszaki könyvtár gyarapítására fordították. Ára fűzve 1 ft. 20. Vászonzótésben 1 ft. 50. (Trattner-Károlynál, Pest.)
- HELLÉN REMEKIRÓK** magyar fordításban. Hatodik kötet. *Homér Iliás* II, III füzet. Görögből fordította folyó beszédben *Télly János*. Ára füzetenkint 40 kr. (Lampel, Pest.)
- MYRTUSLOMBOK.** Költeményfűzér. Irta *Pados János*. Ára 1 ft. 80. diszk. 2 ft. 80. (Gyurián, Pest.)
- NÉPISME.** A legjobb források után kidolgozva *Almási Tihamér* által. Öt könyvátú képpel. (E cím alatt is: IFJUSÁGI KÖNYVTÁR VI. kötet). Ára kötve 1 ft. 80. (Engel és Mandello, Pest.)
- IDŐSZAKI VEZÉRFONAL** az egyetemes történelemhez, iskolai és magánhasználatra. Irta *Vámosy Mihály*, tanár. Ára 1 ft. 80. (Engel és Mandello, Pest.)
- BÉNYEI GÁBOR KÖLTEMÉNYEI.** A szerző sajátja. Ára? (Beimel és Kozmánál, Pest, 1861.)
- A MAGYAR NYELV gyakorlati TANFOLYAMA. Negyedik kötet: Rövid magyar nyelvtan. Elemi és néptanodai oktatók számára kézi és segéd könyvül *Kellner Lajos* porosz tanügyi tanácsos módszerét követve, írta *Kempelen Győző*, stb. Ára 60 kr. (Burger, Szeged, 1861.)
- KÉZAI Simon** mester magyar KRÓNIKÁJA. Fordította *Szabó Károly*. Ára 1 ft. (Ráth, Pest.)
- ABUSKA.** Csagatajtörök szógyűjtemény. Török kéziratból fordította *Vámbergy Armin*. Előbeszéddel s jegyzetekkel kísérte *Budenz József*. A magyar tudományos akadémia kiadása. (Emich, Pest.)
- A MAGYAR ALKOTMÁNY történeti kifejlődése. Irta *Molnár Aladár*, ref. főiskolai segédtanár. Első kötet első fele. Ára 1 ft. (Pápán, a ref. főtanoda betűivel.)
- POLITIKA** vagy ORSZÁGÁSZATTAN, tekintettel a két művelt világrész államintézményeire és törvényhozására. Rendszeres tan- és kézikönyvül írta *Kautz Gyula* jogtudor stb. *Második fele*. Ára 4 ft. (Heckenast, Pest.)
- MAGYARORSZÁG TÖRTÉNELME.** Irta *Horváth Mihály*. Uj dolgozat. Negyedik kötet. I. Leopold trónra léptétől a szathmári békéig. Ára négy kötetnek 10 ft. (Heckenast, Pest.)
- ISMERETTÁR.** Nélkülözhetlen segédkönyv, mely a történelem, természet s egyéb tudományok és művészet köréből (lehetőleg) minél több érdekes tárgyat és egyéniséget betűsorozatos rendben megismertet. V. kötet. *Ferguson-Hermann*. Ára 1 ft. (Heckenast, Pest.)
- Latin-német-magyar általános TISZTI SZÓTÁR. Irta *Kellemen Mór* ügyvéd. Átnézte dr. *Ballagi Mór*, tanár. Ára 50 kr. (Heckenast, Pest.)
- CSALÁDELET.** Regény, 2 kötet. Irta *Józsika Julia*. Ára 2 ft. 50 kr. (Heckenast, Pest.)
- A FERTÁLYMÁGNÁSOK. Regény két kötetben. Irta *Rózságyi Antal*. Ára 2 ft. 50 kr. (Emich, Pest.)
- BESZÉLYEK.** Irta *Deák Farkas*. Két kötet. Ára 2 ft. (Demjén, Kolozsvár.)
- CICERO ÖSSZES LEVELEI** időrendes sorozatban. Fordította, s magyarázó jegyzetekkel, mutatókkal ellátva kiadta *Fübián Gábor*, a magyar tud. akadémia rendes tagja. A Kisfaludy-társaság pártolása mellet. *Második kötet*. Ára 2 ft. (Emich, Pest.)

NYILT LEVELEZÉS.

- Keeskemétre, K . . . nd.** A költők gyakran szerencsétlenek, de azért a szerencsétlenek nem mind költők. A levelezésben semmi haszon — kivált ha rá kell fizetni.
- Szombathely, P. D. urnak.** A tévedést eligazítottuk. A könyvek utban vannak.
- Ugyanott, N. L. urnak.** A multkori *szelid*, szelidebben azt tette, hogy *gyöngé*. Ez epitheton a mostaniakra is áll. —
- Miskolczra L . . . nak.** Nagy köszönet el!
- Sz. Fehérvár: Dieballa** ur könyvilletménye *Fekete János* ur csomagjában küldetett el. Legyen szives utána nézni.

TARTALOM.

Goethe és Shakespeare. — Az Ember tragédiája. *Szász K.* — Egy olasz költő zenvedései. *Reviczky Sz.* — A Csók. *Szász B.* — Csak az első szerelem boldogít. *Győry V.* — Vegyes. — Uj könyvek. — Nyílt levelezés.

*) Hogy ez állandó rovatot minél teljesebbé tehesük, kéretnek a t. kiadó, illetőleg szerző urak, hogy az újonnan megjelenő művekből egy-egy példányt, vagy legalább annak egész címét, hozzánk beküldeni sziveskedjenek. A szerkesztőség.

Melléklet: Előfizetési felhívás. „Szünorák.” Mulattató és tanulságos lap családi körök számára.

Arany János, felelős szerkesztő és laptulajdonos.

Kiadó: Heckenast Gusztáv.